

mgr inż. PRZEMYSŁAW WISZNIOWSKI
mgr inż. DARIUSZ BABECKI
mgr inż. TOMASZ SZPAK
Instytut Technik Innowacyjnych EMAG

System WLSS – możliwości, praktyka, perspektywy

W artykule zaprezentowano możliwości opracowanego w Instytucie Technik Innowacyjnych EMAG systemu bezprzewodowego wspierania logistyki dla transportu podziemnego WLSS. Przedstawione zostały: budowa oraz podstawowe funkcje realizowane przez opracowane rozwiązanie, jak również praktyczne wdrożenie systemu. Opisano także rolę systemu na stanowisku dysponenta oraz nakreślono perspektywy jego rozwoju.

1. WPROWADZENIE

Transport jest bardzo istotnym elementem funkcjonowania każdego podziemnego zakładu górniczego. We współczesnych kopalniach węgla kamiennego mamy do czynienia z prowadzeniem eksploatacji w coraz trudniejszych warunkach geologicznych, co często związane jest ze znacznym wydłużeniem dróg transportowych oraz z dużą dynamiką ich przebudowy. Drugim, bardzo ważnym aspektem, jest poprawa bezpieczeństwa na drogach transportowych, szczególnie, iż w ostatnim okresie w polskim górnictwie najczęściej dochodzi do wypadków podczas prac związanych z transportem.

Zapewnienie bezpiecznego i efektywnego transportu w takich warunkach stanowi spore wyzwanie i wymaga stosowania nowoczesnych rozwiązań z zakresu zarówno samych środków transportu, jak i systemów stowarzyszonych.

2. WSPARCIE LOGISTYKI W TRANSPOR- CIE PODZIEMNYM Z WYKORZYSTANIEM TECHNICZNYCH ŚRODKÓW ŁĄCZNOŚCI

Dla sprawnego funkcjonowania transportu podziemnego ważne jest, by dysponent ruchu, zarządzający podziemnymi systemami transportowymi, był wyposażony w środki techniczne, które zapewniłyby

mu dostarczanie aktualnych danych dotyczących bieżącej sytuacji ruchowej. Szczególnie istotną rolę odgrywają tu informacje dotyczące lokalizacji poszczególnych pojazdów, jak i informacje diagnostyczne dotyczące ich stanu technicznego. Sprawne dostarczenie takich informacji rzutuje zarówno na efektywne sterowanie procesami transportowymi, jak i na ich bezpieczeństwo. Aby zapewnić możliwość optymalnego wykorzystania zasobów i ułatwić proces decyzyjny, wspomniane informacje powinny być dostarczane na bieżąco i prezentowane dysponentowi w czytelny sposób.

W przypadku systemów pracujących na powierzchni w terenie otwartym, zrealizowanie powyższej funkcjonalności jest zadaniem stosunkowo łatwym. W tym wypadku można posłużyć się zarówno systemem globalnego pozycjonowania (GPS), jak również szeregiem wydajnych środków łączności, takich jak telefonia komórkowa czy łączność trunkingowa. Trzeba jednak pamiętać, że w warunkach podziemnego zakładu górniczego, ze względu na wysoką tłumienność górotworu i konieczność działania w ograniczonych przestrzeniach, żaden z wymienionych systemów nie będzie w stanie funkcjonować poprawnie, za wyjątkiem przypadków, w których zapewniono dedykowaną, przeważnie bardzo kosztowną, infrastrukturę (GSM, trunking).

Stosowane obecnie w kopalniach techniczne środki łączności dla systemów transportowych wykorzystują technologie, które w różny sposób radzą sobie z problemem zapewnienia łączności w ograniczonej prze-

strzeni, jaką stanowią podziemne wyrobiska. Wśród powszechnie stosowanych rozwiązań należy wymienić zarówno radiotelefonię analogową, wykorzystującą jako medium transmisyjne przewód trakcyjny (tzw. trolejfony), jak i nieco bardziej współczesne rozwiązania bezprzewodowe, oparte o łączność z wykorzystaniem technologii tzw. ciekącego kabla bądź technologię sieci bezprzewodowej standardu IEEE 802.11 (WLAN).

Oferowane obecnie na rynku systemy w przeważającej większości nie spełniają w sposób zadawalający wymagań związanych z funkcjonalnością, pożądaną z punktu widzenia wsparcia logistyki transportu. Mając na uwadze ograniczenia istniejących rozwiązań oraz wychodząc naprzeciw potrzebom rynku górniczego, Instytut Technik Innowacyjnych EMAG opracował system WLSS – nazwa stanowi akronim od angielskiego Wireless Logistics Support System (bezprzewodowy system wspierania logistyki). Poszczególne elementy systemu powstały na bazie prac prowadzonych w ramach projektu MINTOS, współfinansowanego z Funduszu Badawczego Węgla i Stali „RFCS”. Pierwotnie system WLSS opracowany był z myślą o transporcie podwieszonym. Jego obecna wersja może być stosowana również w systemach transportu opartego na kolejkach spągowych oraz w transporcie oponowym [6]. Opracowany system wykorzystuje nowoczesne rozwiązania z zakresu bezprzewodowej transmisji cyfrowej.

3. OPIS FUNKCJONALNOŚCI SYSTEMU

System WLSS występuje w kilku różniących się nieznacznie wersjach dedykowanych dla różnych systemów transportowych. Wśród funkcji, jakie oferuje, znajdują się:

- precyzyjna lokalizacja położenia pojazdów w czasie rzeczywistym,
- wykrywanie aktualnie zajmowanego toru – w przypadku co najmniej dwóch torów (dwutorze),
- wykrywanie możliwości wystąpienia kolizji pojazdów,
- wizualizacja rozlokowania pojazdów za pomocą aplikacji GIS/SCADA,
- komunikacja z kierowcami za pomocą wiadomości tekstowych,
- wysyłanie priorytetowych komunikatów alarmowych z/do pojazdów,
- transmisja danych diagnostycznych z pojazdów,
- wykrywanie niektórych typów awarii zespołów kołowych (kolejki podwieszane),
- wizualizacja wspomnianych informacji diagnostycznych w aplikacji SCADA.

System WLSS posiada konstrukcję modułową. Dzięki temu, wariant zabudowy można dostosować w łatwy i ekonomiczny sposób do aktualnych potrzeb kopalń przy jednoczesnym zachowaniu możliwości rozbudowy. Wśród opcjonalnych funkcji systemu należy wymienić możliwość integracji z systemem telewizji przemysłowej, w celu monitorowania wizyjnego stacji, rozjazdów i innych newralgicznych miejsc na trasach transportowych. W tym przypadku do koncentratorów systemu WLSS podłącza się, bez konieczności instalacji dodatkowych interfejsów, iskrobezpieczne cyfrowe kamery obserwacyjne typu OKO-1R [4]. Kolejną z opcji rozbudowy systemu, w znaczącym stopniu zwiększającą aspekty bezpieczeństwa, jest możliwość integracji z systemami wykrywania i powiadamiania o zagrożeniach. W szczególności system WLSS jest przystosowany do integracji z systemem metanowo-pożarowym SMP-NT/A (EMAG), celem automatycznego powiadamiania operatorów pojazdów o zagrożeniach.

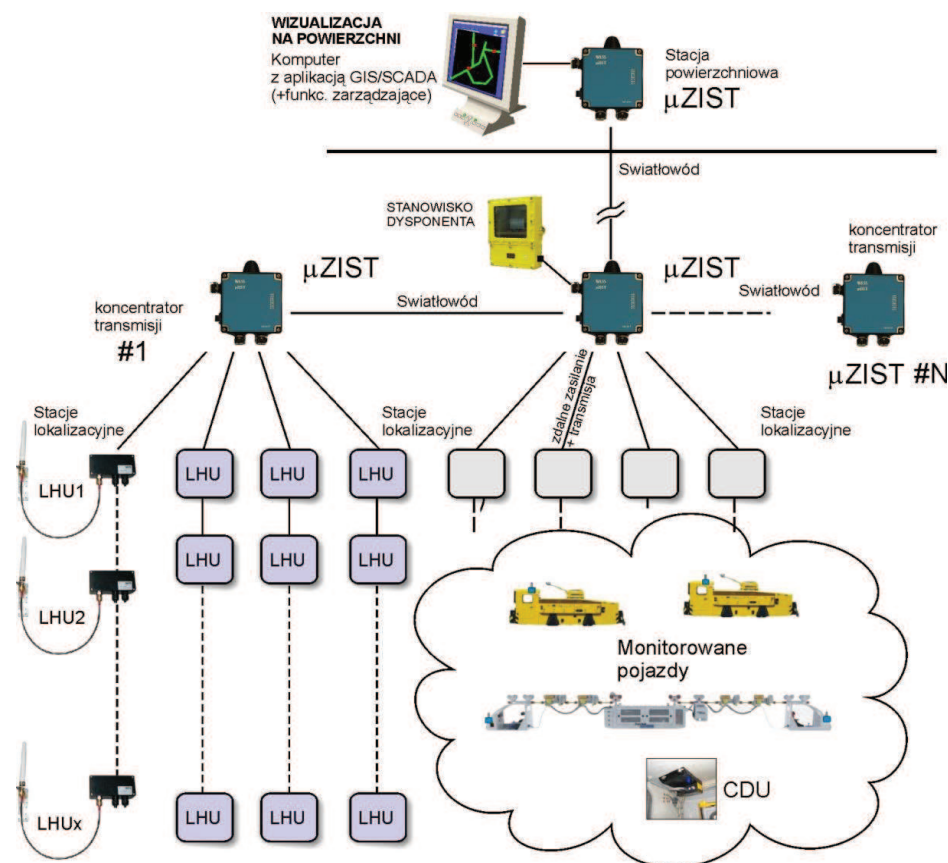
4. BUDOWA I DZIAŁANIE SYSTEMU WLSS

Struktura systemu została schematycznie przedstawiona na rysunku 1. Wśród podstawowych bloków funkcjonalnych systemu WLSS można wyróżnić następujące elementy:

- urządzenia przytorowe (tj. głowice lokalizacyjne typu LHU),
- interfejsy pojazdowe (typu CDU),
- koncentratory transmisji (typu μ Zist) [2,3],
- dysponenckie stanowiska wizualizacji i łączności (podziemne oraz powierzchniowe).

4.1. Działanie systemu

Informacje o aktualnym położeniu pojazdów uzyskuje się za pomocą pomiarów odległości, przeprowadzanych na podstawie analizy czasu propagacji pakietów, przesyłanych drogą radiową z głowic lokalizacyjno-transmisyjnych LHU do urządzeń pojazdowych. Informacje te trafiają do koncentratorów transmisji, a następnie do centralnej aplikacji na stanowisku dysponenta, gdzie podlegają filtracji i przetwarzaniu za pomocą algorytmów predykcyjnych. Sieć głowic lokalizacyjno-transmisyjnych umożliwi również dwukierunkową transmisję danych z/do pojazdów. Dzięki temu do interfejsów pojazdowych CDU można przysyłać informacje w formie wiadomości tekstowych (tj. polecenia, alarmy, komunikaty o zagrożeniach itp.), co pozwala na realizację prostej komunikacji z operatorami. Z interfejsów pojazd-

Rys. 1. Schemat struktury logicznej systemu WLSS

wych przesyłana jest do części dysponenckiej systemu sygnalizacja, związana z interfejsem użytkownika oraz opcjonalnie dane z karty diagnostycznej ciągnika. Wersja przeznaczona do systemów pracujących w układzie dwóch torów (dwutorze) realizuje również wykrywanie aktualnie zajmowanego przez pojazdy toru, co wykorzystywane jest do automatycznej analizy prawdopodobieństwa wystąpienia kolizji przez oprogramowanie zarządzające.

4.2. Część stacjonarna systemu

Aby umożliwić działanie systemu lokalizacyjnego, należy zapewnić odpowiednie pokrycie wyrobisk siecią urządzeń, stanowiących infrastrukturę pomiarowo-transmisyjną. W systemie WLSS wykorzystano topologię, w której sąsiadujące ze sobą głowice lokalizacyjne (rys. 2) połączone są w łańcuch zapewniający zarówno transmisję, jak i zasilanie.

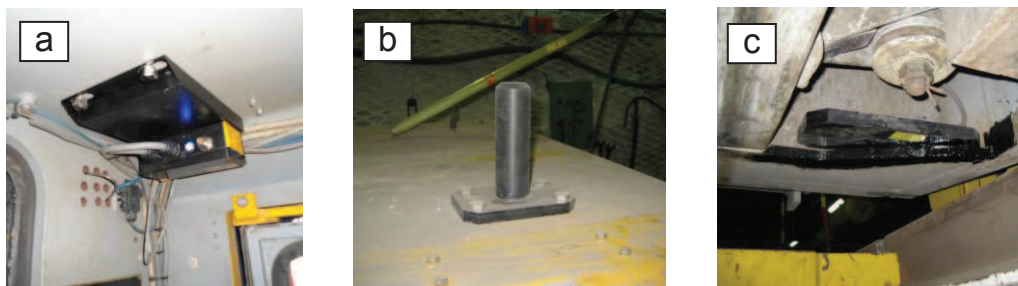
Dzięki temu uzyskano rozwiązanie optymalne ze względu na użycie minimalnej ilości punktów lokalnego zasilania. Gałęzie takiej sieci łączone są następnie w koncentratorach transmisji typu μ Zist, a te z kolei połączone są do „głównego pnia”, zbudowanego w oparciu o szkieletową sieć światłowodową, bazującą na światłowodzie jednomodowym. W wersji systemu przeznaczonej na rynek kopalń węglowych

koncentratory transmisji μ Zist wyposażone są również w moduły zdalnego iskrobezpiecznego zasilania. Podsystem transmisyjny bazuje na iskrobezpiecznej wersji interfejsu szeregowego RS-485, wykorzystując przy tym jedną parę miedzianą, natomiast druga para dostarcza głowicom zdalne zasilanie.

Opracowane rozwiązanie daje możliwość połączenia w jednej gałęzi (dwie pary teletechniczne) do 10 głowic lokalizacyjnych, przy maksymalnej długości linii transmisyjnej do 2 km. Początkowe (skrajne) głowice połączone są do interfejsów zasilająco-transmisyjnych koncentratorów, natomiast sąsiednie stacje przyłączane są do linii magistralnie.

Rys. 2. Głowica lokalizacyjna typu LHU

Rys. 3. Urządzenia pojazdowe: a) interfejs CDU, b) antena, c) czujnik toru

Do jednego węzła koncentrującego stacji μ Zist można dołączyć do czterech takich gałęzi. Poszczególne stacje μ Zist łączy się ze sobą za pomocą łącza światłowodowego w strukturze o topologii liniowej lub pierścieniowej. Druga z topologii pozwala w znacznym stopniu zwiększyć niezawodność systemu dzięki zapewnieniu redundantnej ścieżki transmisji.

Dzięki przyjętej filozofii rozproszonego zasilania jeden lokalny zasilacz iskrobezpieczny wystarcza do zasilania do czterdziestu głowic lokalizacyjnych oraz umożliwia pokrycie wyrobisk o łącznej długości do 8 km z pojedynczego koncentratora μ Zist. Jest to istotne ze względu na minimalizację kosztów infrastruktury. Na ten aspekt pozytywny wpływ ma również wysoka odporność i duże zasięgi zastosowanego podsystemu cyfrowej transmisji radiowej. Dzięki temu można znacznie ograniczyć ilość stacji lokalizacyjnych, koniecznych do zapewnienia pokrycia zasięgiem radiowym sieci podziemnych wyrobisk.

4.3. Część mobilna systemu

Część mobilną systemu stanowią interfejsy pojazdowe typu CDU. Przeznaczone są one do instalacji w kabinach pojazdów. Dla poprawnej pracy systemu, w wersji dla transportu podwieszono, wymagana jest instalacja urządzeń w obu kabinach kolejki. Urządzenia te wyposażone są w prosty interfejs użytkownika (wyświetlacz LCD, klawiatura). Podsystem radiowy interfejsu CDU umożliwia łączność z częścią stacjonarną systemu oraz realizację procedur lokalizacyjnych. Urządzenie posiada wyprowadzone gniazda, służące do podłączenia anteny zewnętrznej oraz iskrobezpiecznego zasilania. Moduły elektroniczne urządzenia umieszczone są w obudowie, zapewniającej ochronę przed wnikaniem pyłu węglowego i strug wody.

Do interfejsów pojazdowych można przesyłać w formie wiadomości tekstowych informacje (tj. polecenia, alarmy, komunikaty o zagrożeniach itp.). Natomiast z interfejsów pojazdowych przesyłane są do części dysponentkiej systemu dane diagnostyczne oraz sygnalizacja związana z interfejsem użytkownika. W wersji interfejsu pojazdowego, przeznaczonej

dla kopalń węgla, kierowcy mają możliwość interakcji z dysponentem za pomocą klawiatury interfejsu CDU. Za pomocą jednego przyciśnięcia klawisza można potwierdzić lub odrzucić przyjęcie dyspozycji, a także wysłać sygnał alarmowy.

Opracowana została również wersja urządzeń mobilnych dla transportu szynowego spągowego. Wymaga ona instalacji pojedynczego urządzenia CDU w kabinie operatora. W wersji przeznaczonej dla kopalń, gdzie istnieją podstawowe systemy łączności, zrezygnowano z interfejsu użytkownika, natomiast nacisk położono na precyzyjne monitorowanie położenia. Elementy mobilne w tym wykonaniu przedstawione zostały na rysunku 3.

Zastosowano tu podsystem identyfikacji toru, dzięki czemu możliwa jest realizacja prostych funkcji wykrywania potencjalnych kolizji, zwiększających znacznie bezpieczeństwo prowadzonych prac transportowych.

4.4. Stanowisko dysponenta

W skład systemu WLSS wchodzi również stanowiska dysponentckie. Istnieje możliwość instalacji podziemnego stanowiska dysponentckiego, jak również powierzchniowych stanowisk wizualizacyjnych. Stanowisko dysponenta podziemnego wykorzystuje do wizualizacji dedykowaną aplikację typu GIS/SCADA, działającą na komputerze przemysłowym typu GKP-09 [5]. System połączony jest także z serwerem powierzchniowym, który umożliwia dostęp do wizualizacji uprawnionym użytkownikom. Łączność systemu z powierzchniowym stanowiskiem wizualizacyjno-komunikacyjnym realizowana jest poprzez łącze światłowodowe.

Opracowane na potrzeby systemu oprogramowanie GIS/SCADA odpowiada za wizualizację i realizację funkcji interfejsu użytkownika dla dysponenta. W aplikacji zapisana jest wektorowa mapa monitorowanego obszaru oraz baza danych, zawierająca informacje dotyczące konfiguracji i stanu taboru. Bieżąca sytuacja ruchowa uaktualniana jest w czasie rzeczywistym i prezentowana dysponentowi na tle mapy wyrobisk. Dysponent ma możliwość wyboru

wyświetlanych warstw informacyjnych oraz szerokie możliwości skalowania, przesuwania, ustalania interesujących rejonów mapy. Aplikacja prezentuje w oknie głównym widok całego monitorowanego rejonu oraz posiada trzy konfigurowalne okna podglądu szczegółowego. Animowane piktogramy pokazują aktualne położenie i kierunek ruchu poszczególnych pojazdów wraz z ich danymi identyfikacyjnymi (numery boczne). Wizualizacji podlega również stan pracy monitorowanych obiektów. W czytelny, graficzny sposób wyświetlane są informacje diagnostyczne o wystąpieniu awarii urządzeń pojazdowych bądź awarii któregoś z elementów systemu (funkcje auto-diagnostyczne).

Oprogramowanie GIS/SCADA wyposażone zostało również w moduły analizy sytuacji ruchowej pod kątem wykrywania wystąpienia potencjalnych kolizji pojazdów. Prezentowane są one w oknie głównym aplikacji. O możliwości wystąpienia zagrożenia dysponent informowany jest również za pomocą ostrzeżeń dźwiękowych.

5. WDROŻENIE SYSTEMU I JEGO PERSPEKTYWY ROZWOJOWE

Pod koniec roku 2011 zakończyło się pierwsze wdrożenie systemu. Miało to miejsce w Zakładzie Górniczym KGHM Polkowice-Sieroszowice. Obecnie przy pomocy Systemu WLSS monitorowane są trasy transportowe kolei szynowej o łącznej długości ok. 15 km, w konfiguracji dwutorowej z licznymi rozjazdami. Do monitorowania tego obszaru użyto 29 stacji lokalizacyjnych oraz 2 koncentratorów transmisji typu μ ZIST. Oczujnikowanych zostało w sumie 20 pojazdów, z czego w ruchu przeciętnie znajduje się ok. 14 (głównie lokomotywy elektryczne typu EE90). Wizualizacja odbywa się w pomieszczeniu dysponenta podziemnego na wielkoformatowym 46-calowym monitorze, co znacząco wpływa na komfort pracy. W systemie, oprócz monitorowania ruchu zintegrowano również funkcję cyfrowego monitoringu wizyjnego, który zrealizowano za pomocą czterech kamer typu OKO-1R. Z informacji zwrotnych wynika, iż działanie systemu w pozytywny sposób wpłynęło na efektywność zarządzania ruchem systemu transportowego.

Obecnie trwają prace przygotowawcze do wdrożenia wersji iskrobezpiecznej systemu. W perspektywie rozwoju leży również opracowanie narzędzi dedykowanych dla pracowników nadzoru, które umożliwiłyby zaawansowane automatyczne raportowanie i archiwizację pracy systemu transportowe-

go. Dzięki takim narzędziom możliwe będzie efektywne wprowadzanie optymalizacji procesów transportowych.

6. PODSUMOWANIE

System WLSS w innowacyjny sposób wspiera transport podziemny, umożliwiając efektywniejsze nim zarządzanie. Realizuje on również funkcje, mające wpływ na polepszenie bezpieczeństwa, z których szczególnie istotne jest automatyczne wykrywanie potencjalnych kolizji. W systemie zastosowano nowatorskie rozwiązania, charakteryzujące się zarówno niskim kosztem urządzeń pojazdowych, jak i wymaganej infrastruktury w sensie jej zabudowy i utrzymania. Dzięki temu możliwa jest optymalizacja kosztów, co czyni system atrakcyjnym na tle rozwiązań konkurencyjnych, również z ekonomicznego punktu widzenia. System w wersji dla transportu szynowego spągowego został z sukcesem wdrożony w kopalni ZG Polkowice-Sieroszowice, wchodzącej w skład KGHM Polska Miedź S.A.

Literatura

1. *Chen H.H., Guizani M.*: „Next Generation Wireless Systems and Networks” John Wiley 2006.
2. *Halit E.*: Wireless Sensors and Instruments Networks, Design, and Applications, CRC Press 2006.
3. *Gaura E., Girod L. et.al.*: Wireless Sensor Networks, Deployments and Design Frameworks, Springer 2010.
4. *Munoz D., Boucherau F., Vargas C.*: „Position Location Techniques and Applications” Academic Press Elsevier 2009.
5. *Wiszniewski P., Babecki D., Mirek G.*: Poprawa bezpieczeństwa i efektywności transportu przy wykorzystaniu bezprzewodowego systemu wspomagania logistyki WLSS™. Mechanizacja i Automatyza Górnictwa 2011, Nr 6.
6. Dokumentacje. *Babecki D., Zych K.*: „System Transmisji μ Zist - Moduł Interfejsów Mi-RS4” EMAG 2009, niepublikowane.
7. Dokumentacje. *Babecki D., Zych K.*: „System Transmisji μ Zist - Moduł Transmisyjny Mt-FSE” EMAG 2009, niepublikowane.
8. Dokumentacje. *Zych K.*: „Kamera Obserwacyjna OKO-1R Dokumentacja Techniczno-Ruchowa: EMAG 2009, niepublikowane.
9. Dokumentacje. *Zych K.*: „Górnicy Komputer Przemysłowy GPK-09: Dokumentacja Techniczno-Ruchowa” EMAG 2010, niepublikowane.

Artykuł został zrecenzowany przez dwóch niezależnych recenzentów